

13. Нагрибельний Б.Я. історіографія та джерела з оборони Херсону в серпні 1941 року [Електронний ресурс]. *Студентські наукові студії. Збірник наукових праць*. Херсон, 2020. Режим доступу: // <file:///C:/Users/User/Desktop/%D0%BC%D0%BE%D0%B8%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/%D0%A1%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D1%96%D1%97%202019-2020.pdf>

14. Жуков Я. К. С Родиной в сердце. Москва: Воениздат, 1980. 160 с. (Рассказывают фронтовики). Тираж 65000 экз.

УДК 336.221(477)«1941/1944»

Петлінська Ю.В

магістр I курсу спеціальності
014.03 Середня освіта (Історія),
Херсонський державний університет, м. Херсон,
науковий керівник – Г.В.Цибуленко, к.і.н., доцент

СИСТЕМА НАТУРАЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В ПЕРІОД НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

***Анотація.** У статті проаналізовано процес оподаткування сільського населення Херсонщини періоду німецько-радянської війни. Автор звертає увагу на розкриття специфіки впровадження натурального податку на підконтрольній території*

***Ключові слова:** «новий порядок», натуральний податок, присадибна ділянка, податкова система, господарство*

Як тільки німці прийшли до влади було впроваджено новий порядок основною його складовою став процес запровадження оподаткування. Одним із напрямків стало натуральне оподаткування, акцент робився на господарство та садівництво. Проводилась заохочувальна програма для виробництва городини та фруктових плодів. У 1942 році майже всі присадибні ділянки були засаджені картоплею або іншою городиною. Були дерева, котрі приносили врожай, за ними пильно слідкували. Доцільно було зазначити, що присадибні ділянки могли відібрати якщо власник не використовує її за призначенням [3, арк. 97; 6, арк. 50].

Була особливість натурального оподаткування на засів громадських господарств. Люди, котрі працювали в цих господарствах, обсяг здачі визначався за трудової приналежності. Обсяг здачі залежав від цін встановлених державою на одну працездатну особу. Залежало від кількості відпрацьованих трудоднів станом на 1 вересня 1942 році було визначено обсяг здача зерна і картоплі з кожного двору [8, арк. 167].

Варто звернути увагу, що нарахування податків враховувалось соціальне становище сім'ї, котра залишилася без годувальника або мала інваліда нараховувалися знижки які становили 25%, 40% від основного податкового розміру. Кількість знижки залежала від старости, яка й визначала яка сім'я

скільки отримує. Також була категорія людей, котрі давали мінімальну норму зерна або картоплі у 50 карбованців з одного гектара посіву, в цю категорію входили робітники, котрі постійно працювали на підприємствах [8, арк. 167].

Станом на 1942 рік запроваджено оподаткування на землю, котра здавалась в оренду. Оподаткування проводилось в конкретному порядку та за принципом: було створено спеціальну комісію, до складу якої входили староста громади, яка мала в розпорядженні землю, яка була здана в оренду та техніку, котра повинна сприяти кращому врожаю. Весь процес контролював агроном в обов'язки якого входило надання оцінки врожайності. На основі площі засіяної землі та врожайності встановлювались обсяги податку [11, с. 67].

У 1943 році у Скадовській районній у праві було видано регламентація з приводу приватного господарства. Весь обсяг врожаю, який був зібраний з одного гектару землі вважається особистісною власністю господаря. Обсяг землі більше 1 гектар присадибної ділянки вважається орендною. З самостійної орендної землі врожай здавався в громаду [5, арк. 36].

Одночасно встановлення натурального податку на землю було встановлено податок на тваринництво. Для того щоб підняти продуктивність виготовлення м'яса, так як, воно була важливою сировиною для Вермахту застосовано різні прийоми заохочення. Якщо населенням здавала м'ясо до контори за нього отримували плату, але якщо вага свині не менше 70 кг. Для того щоб населення мала можливість споживати продукти, їм було дозволено викупляти одну вівцю на власні потреби [2, арк. 69]. З жовтня 1942 року було видано розпорядження комісара України з приводу забою худоби [1, арк. 7] Таким чином населенню надавалась можливість різати свиней для власних потреб [13, с. 78].

Звісно кожен різати свиню на власні потреби не міг, можливість мали тільки люди, які здали на потреби німецької армії свиню не менше 90 кг, при умові якщо здавали рогату худобу різати свиню права не надавалося [9, арк. 120].

Як не дивно, натуральним податком обкладали і рогату худобу, а саме на м'ясо і молоко. Для своєї армії Вермахт встановлювалась здача м'яса розміром 300 кілограм корову, вівцю більше 30 кг від кожного господарства [4, арк. 168]. Також нова влада не хтували примусово вилучати у населення худобу [10, арк. 70, 80]. Для того, щоб населення з більшим інтересом годували тварин на потреби армії, було встановлено ціну на здану худобу [5, арк. 8-8 зв., 18].

Нова влада ввела перепис худоби, але як не дивно, населення приховувало реальну кількість худоби, адже думали, що процес обліку велось не щільно і можна знайти можливість продавати м'ясо. Але німецька влада це зрозуміла, результатом було проведено повторну перевірку щодо тварин котрі не знаходились в реєстрі, в результаті перевірки було конфісковано 10% худоби більшості господарств [3, арк. 22, 28].

Молочна продукція для Вермахту була важлива, тому коли знизився обсяг молока, яке здавало населення. Німецька влада видала наказ давати 50% від загальної кількості молока [6, арк. 36]. В результаті вже в січні норма здачі молока становила 35 літрів з однієї корови, якщо норму не виконано, то добавляли ще 20 л до загального обсягу. Станом на квітень відбулося зменшення здачі молока 420 літрів на рік змінили на 360. Також кожного місяця здавалось старості по 5 л молока, котре було для місцевого населення [8, арк. 96, 167].

У 1943 році були виявлені труднощі через вилучення у населення тварин. Державним комісаром України вирішив покращити умови здачі молока обсяг якого становили 550 л. Обсяг здачі була розділено на 4 квартали, покращення полягало перш за все тому, що якщо особа не мала можливості здати цю норму молока відразу, то мала можливість доздати в іншому кварталі. А якщо вона здала більше норми, то надлишок переносився на інший квартал [5, арк. 49-49 зв.].

Також було встановлено податок на здачу вовни кількістю 0,5 кг з молодої вівці та 1 кг з дорослої вівці [8, арк. 141]. Населення, котре не здавало норму, староста штрафував у розмірі 100 карбованців [6, арк. 39].

Птахівництво також підлягало податку в здачі птиці та яйця. Станом на 1942 рік податок встановив 4 яйця від однієї курки, котра знаходиться в домашньому господарстві та 11 штук від державного господарства [4, арк. 156]. Але вже у другому кварталі обсяг був замінений, так у квітні господарства повинні були здавати 20 штук, у травні 30 штук, у червні 25 яєць від кожної курки. Як не дивно, в цьому кварталі господарство не мала можливості платити податок яйцями [7, арк. 88, 91].

У липні 1942 року було створено комісію, яка займалась переписом птиці, до складу неї входили староста та голова громадського господарства [4, арк. 80; 6, арк. 12]. Ці перевірки були регулярними, в результаті у 10% господарств було виявлено велику кількість незареєстрованої птиці [3, арк. 22, 28]. «У 1941 році було встановлено закупівельну ціну 2,3 крб. за 10 штук на період від 1 березня до 15 листопада та до 3,1 крб. за 10 штук на період від 16 листопада до 28 лютого, в той час коли ціна на яйця на ринку була встановлена у розмірі до 5 крб. за 10 штук» [3, арк. 105].

У 1943 році виникла проблема в заготівлі кормів вирішення цієї проблеми полягало в тому, що вирощувати курчат повинні власники, а для кращого надходження податку було вирішено збільшити кількість птиці вдвічі [12, с. 89].

У 1942 році комісія проводила перепис осіб, котрі тримали бджіл, адже влітку цього ж року виникла проблема у виконання норм здачі меду і воску. Проблему викликала погибель великої кількості бджіл взимку 1941 року [4, арк. 92].

Податок складав 200 г воску з одного вулика, але тільки з тих вуликів, де бджоли вижили після зими. В овочезаготівельних пунктах вівся облік кількості зданого воску і меду [3, арк. 80, 56; 3, арк. 32].

Отже, важливою складовою «нового порядку» став процес запровадження оподаткування. Напрямом натурального оподаткування стало господарство та садівництво. Слід звернути увагу, що населення мало можливість збільшити виготовлення продукції для своїх власних потреб та на продаж. Більше того, при нарахування податків враховувалися соціальне становище сім'ї.

Список використаних джерел та літератури

1. ДАХО Ф. Р-1479 Обласна надзвичайна комісія з розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників на території Херсонської області, м. Херсон Херсонської області. Оп. 1. Спр. 7. 89 арк.
2. ДАХО. Ф. Р-1501 Районі управи Херсонщини. Оп. 1. Спр. 40 Розпорядження щодо проведення контролю на окупованій території, 100 арк.

3. ДАХО. Ф. Р-1520 Сільські управи Херсонщини. Оп. 1. Спр. 1 Накази, обіжники, оголошення гебітскомісара Олександрштадського округу, 140 арк.

4. ДАХО. Ф. Р-1520 Сільські управи Херсонщини. Оп. 1. Спр. 2 Розпорядження, обіжники Олександрштадської повітової та районної управ. 197 арк.

5. ДАХО. Ф. Р-1520: Сільські управи Херсонщини (періоду нацистської окупації). Оп. 1. Спр. 6 Обіжники, оголошення Олександрштадсько-гогебітскомісара та райуправи. 128 арк.

6. ДАХО. Ф. Р-1520 : Сільські управи Херсонщини (періоду нацистської окупації). Оп. 1. Спр. 9 Накази, розпорядження, вказівки Великоолександрівського гебітскомісара. 62 арк.

7. ДАХО. Ф. Р-1520 : Сільські управи Херсонщини (періоду нацистської окупації). Оп. 1. Спр. 17 Накази, постанови, обіжники, відозви Генічеської райуправи, агроконтори. 210 арк.

8. ДАХО. Ф. Р-1520 : Сільські управи Херсонщини (періоду нацистської окупації). Оп. 1. Спр. 18 – Накази, розпорядження, обіжники Голопристанської райуправи. 222 арк.

9. ДАХО. Ф. Р-1520 : Сільські управи Херсонщини (періоду нацистської окупації). Оп. 1. Спр. 19 Розпорядження, постанови, обіжники Голопристанської райуправи про проведення сільгоспробіт, ремонтних робіт. 209 арк.

10. ДАХО. Ф. Р-1520 : Сільські управи Херсонщини (періоду нацистської окупації). Оп. 1. Спр. 24 Накази, постанови, обіжники Голопристанської райуправи, райземуправи. 286 арк.

11. Лобода. М. Працевикористання цивільного населення на окупованій території України (1941–1944рр.): історіографія питання. *Сторінки воєнної історії України*: Зб. наук. статей / Відп. ред. О.Є. Лисенко. Київ: Інститут історії України НАН України, 2009. Вип. 12. С. 41-44.

12. Нагайко. Т. Життя селян на окупованій території України в роки другої світової війни (за матеріалами центральних областей). *Сторінки воєнної історії України*: Зб. наук. статей / Відп. ред. О.Є. Лисенко. Київ: Інститут історії України НАН України, 2008. Вип. 11. С.148-165

13. Цибуленко. Г. В. Система натурального оподаткування на Херсонщині в умовах окупації 1941- 1944 рр. *Scriptorium nostrum*. № 1-2. 2015. С. 177- 198.

УДК 930.2:801.81

Полуцька В.А.

магістр I курсу спеціальності

014.03 Середня освіта (Історія),

Херсонський державний університет, м. Херсон,
науковий керівник – Н.М.Кузовова, к.і.н., доцент

УСНА ІСТОРІЯ ЯК НАПРЯМОК ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. У статті розглядається історіографія та сфери застосування методів усної історії в історичному дослідженні